

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XVI. KÖTET.

1909 MÁJUS—JUNIUS.

5—6. FÜZET.

A „Rovartani Lapok“ szerkesztősége mély fájdalommal jelenti, hogy

A. Aigner Lajos

folyóiratunk volt szerkesztője, hosszas betegség után f. évi június hó 19-én, életének 69. évében elhunyt.

Folyóiratunknak tizenkét éven át ő volt a szerkesztője és legfáradhatatlanabb munkása, a míg súlyos betegsége munkaerejét meg nem törte, a halál pedig rovartani irodalmunk egyik legszorgalmasabb munkását örökre el nem némította.

A „Rovartani Lapok“ benne elveszítették egyik megalapítójukat is, az ő érdeme volt és fáradozásainak köszönhető ugyanis, hogy folyóiratunkat 12 évi szünetelés után 1897-ben újból megindította és minden lehetőségét annak fejlesztésére fordította.

Béke poraira !

Cleonus-fajaink.

Irta CSIKI ERNŐ.

Mezőgazdasági szempontból talán egyike a legfontosabb ormányos-bogár-nemeknek a *Cleonus*, melyet irodalmunkban répabogárnak vagy répabarkónak neveznek. Az idetartozó fajok nagy része és talán bizonyos körülmények között az összesek is nagy ellenségei a répának. Régebben alig jöttek figyelembe, de a répatermesztés növekedésével a répabarkók is jelentkeztek, nem egy helyen pedig az egész termést veszélyeztették. Gazdasági fontosságuk folytán irodalmunkban már többször foglalkoztak velük, különösen a lisztes répabogárral (*Cleonus punctiventris* GERM.), az összes fajok közül a leghirhedtebbel. Eltekintve a Rovartani Állomásnak e bogarak írtására vonatkozó útmutatóitól, folyóiratunk is foglalkozott említett fajjal,¹ újabban pedig szintén JABLONOWSKI tárgyalta a répa ezen kártevőit behatóan.²

Amíg tehát a gazdasági irodalomban eléggé foglalkoztak a *Cleonus*-fajokkal, addig tisztán rendszertani szempontból nem igen vizsgálták azokat, a faunánkban előforduló fajokat nem állapították meg végérvényesen, az irodalmi adatokat pedig felülvizsgálásnak nem vetették alá. Igaz ugyan, hogy ez nehéz feladat is volt, mert előbb a palearktikus táj összes fajait kellett volna megállapítani, hogy a mi fajainkról is tiszta képet nyerhessünk. Végre 1904-ben megjelent az időközben elhunyt kiváló Cureulionida-ismerőnek, FAUST-nak tanulmánya ezekről a bogarokról, melyet későbben REITTER egészített ki.

FAUST tanulmányában³ néhány amerikai faj kivételével a földkerekségről ismert összes fajokat revideálta, meghatározó kulcsokat állított össze a nemek és részben a fajok részére is. Ő a *Cleonini*-k nemzetségét 61 nemre osztja, ezeket azonban többnyire oly csekély különbségekre alapítja, hogy azok legnagyobb részét külön nemekként fentartani lehetetlen, azok legfeljebb alnemeknek tekinthetők.

A Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményének tekintélyes anyagát FAUST munkája alapján revideálván, sok érdekes dolgot sikerült megállapítanom, így pl. néhány fajról kimutatni, hogy azok faunánkban nem fordulnak elő, hanem téves meghatározások révén jutottak az irodalomba és helyüket így mostanáig megtartották a katalogusokban, másrészt új adatokat is sikerült megállapítanom, amennyiben állatjaink között faunánkra nézve újakat is találtam. A FAUST-féle

¹ JABLONOWSKI JÓZSEF: A répabogár. (Rovartani Lapok. IV, 1897, 115—120. l., szövegrajzzal).

² JABLONOWSKI JÓZSEF: A czukorrépa állati ellenségei. Budapest, 1906.

³ J. FAUST: Revision der Gruppe Cléonides vrais. (Doutsho Entomolog. Zeitschr. 1904, p. 177—302).

nemeket sajnos, nem tarthattam fenn, azokat ennélfogva csak mint a *Cleonus*-nem alnemeit tárgyalom. Az egyes fajokra vonatkozó érdekesebb feljegyezni valókat a megfelelő helyeken tárgyalom.

A Magyar Birodalom területén előforduló *Cleonus*-fajok meghatározó kulcsa:

1. Az előtor háta a tövén egyenesen lementszett, a középén a paizsocska felé nem vagy alig kihúzott. — 1. alnem: *Leucosomus* MOTSCH. — Fekete, szürkés-fehér, sárgás-szürke vagy szürkés-barna szőrökkel sűrűn és foltokban fedett, az ormány két barázdája, egy-egy hajlott sáv az előtor hátának oldalán és két kerek folt a szárnyfedőkön sűrűbben világosabb szőrökkel fedett. Az előtor hátának középső hosszanti élecskéje csak elül jelzett. A test rövidebb és széles tojásforma. Hossza 10,5—15 mm., szélessége 4,5—7 mm. — Előfordul Közép- és Dél-Európában; faunánkban elterjedt és nem ritka faj, mely a Nemzeti Múzeum gyűjteményében a következő helyekről van meg: Budapest, Hidegkút, Bag, Pilismarót, Bártfa, Radnót, Szent-Erzsébet, Fiume, Buccari, Zengg, Raduc, Mali Rainac Jezero, Arbe, Knin. (*Momus* SCOP., *quadrifunctatus* SCHRANK, *ophthalmicus* ROSSI, *distinctus* F., *ocellatus* FHR.S.)
 1. *pedestris* PODA.
 - Az előtor hátának a töve kétoldalt öblös, kerekített vagy lementszett és a középén hátrafelé kihúzott 2
 2. A szárnyfedők pikkelyekkel fedettek, a világos színű pikkelyek kerekített lándzsaalakúak, kerekék, vesszőalakúak, esücskösök vagy csomószerűen összeállított szőrökből állanak. Az ormány a homloktól nem elválasztott 3
 - A szárnyfedők szőrösök, ritkán pikkelyesek, de akkor az ormányt harántbarázda választja el a homloktól 12
 3. A csápостor második íze rövidebb mint az első íz 4
 - A csápостor második íze hosszabb mint az első íz. — 5. alnem: *Bothynoderes* SCHÖNH. 10
 4. A hátsó lábfej második íze sokkal hosszabb mint a harmadik íz. A haslemezeken nincsenek harántsorban elhelyezett csupasz pontok 5
 - A hátsó lábfej második íze nem hosszabb mint a harmadik íz. A haslemezeken egy harántsor csupasz pont van vagy feketésen harmatosak. — 4. alnem: *Pachycerus* SCHÖNH. 9
 5. A mellvég hosszabb mint amilyen széles az első haslemez nyulványa a hátsó csípők között. — 2. alnem: *Coniocteonus* MOTSCH. (*Plagiographus* CHEVR.) 6

— A mellvég rövidebb mint amilyen széles az első haslemez nyulványa a hátsó csipők között. — 3. alnem: *Stephanocleonus* MOTSCH. — Szürke vagy szürkés-barna szőrökkel fedett, a toron négy világos keskeny hosszanti sáv, a szárnyfedőkön pedig két rézsútos kívülről befelé haladó csík és a csúcs előtt, a kiemelkedő dúdorka mellett, sötét folt van. Az előtor hátának közepén elül finom élecske, hátul széles és mély barázda van. A szárnyfedők a csúcson háromszögűen kimeresztettek, finoman pontozottan-barázdások, a közterek símák, a 3. és 4. köztéren a szárnyfedők közepe előtt rövid és mély sötét bemélyedés van. Hossza 11—14 mm., szélessége 4·5—6 mm. — Előfordul Dél-Oroszországban, a Kaukázusban és Magyarországon (Budapest, Kolozsvár, Herkulesfürdő)¹; ritka. (*concinus* GYLLH.)

6. *tetragrammus* PALL.

6. A czombok felső részén vagy oldalán nincs hosszú elálló szőrület 7

— A czombok felső részén és oldalán hosszabb többé-kevésbé elálló szőrök vannak. Fekete, szürke szőrökkel fedett. Az ormányon két barázda vonul végig, ezek között hosszanti élecske emelkedik ki. Az előtor háta oldalt a közepén kissé öblös, közepén hosszanti élecske van, ennek két oldalán elül nagyobb és hátul a paizsocska előtt kisebb gödröcske van. A szárnyfedőkön két rézsútos csupasz csík van, az elülsőn, mely a szárnyfedők közepe előtt van és nagyobb, a harmadik köztér duzzadt és domború, a hosszanti barázdák pedig itten mélyebbek és szélesebbek. A hátsó kisebb csíkban a harmadik köztér szintén kiemelkedő, a bemélyedések azonban kisebbek. A szárnyfedők tövén az első, harmadik és negyedik barázda gödöröszerűen bemélyedt, a negyedik köztér pedig élszerűen kiálló; az utolsó negyedben levő kiálló dudor erősen kiemelkedő. Hossza 10—13 mm., szélessége 3·5—5 mm. — Előfordul Közép-Európában, Magyarországon (Budapest, Nagyszeben, Szent-Erzsébet, Nagyesűr) ritka. (*ericæ* FAHRS., *callosus* BACH, *arciferus* CHEVR., *spinus* PONZA).

5. *cicatricosus* HOPPE.²

7. A szárnyfedők hosszanti pontsorai közül elül egyiksem barázdászerűen bemélyedt. Fekete, szürkés-fehér szőrökkel tarkán fedett. Az ormány két barázdája között erősen ki-

¹ A faunakatalogusban említett *Cl. microgrammus* GYLLH. példányai is ezen fajhoz tartozóknak bizonyultak.

² A magyar faunakatalogusban (p. 149) *Cl. crinipes* FAHRS. név alatt szerepel, ez azonban más kaukázusi faj.

emelkedő lécz van. Az előtor hátának közepén elül kiemelkedő él, hátul mély és széles gödröske van. A szárnyfedők pontsorainak pontjai nagyok és mélyek, helyenként kettesével nagyobb gödröskévé olvadnak össze, a két csupasz harántesik kisebb-nagyobb. Hossza 8·5—11 mm., szélessége 3·5—4 mm. — Előfordul Európában és Szibériában, Magyarországon ritka; termőhelyei: Nagyvárad, Fenyőfő, Szerencs, Fogaras, Segesvár. (*glaucus* GYLLH., *obesulus* DESBR.)

2. *glaucus* FABR. *ab. turbatus* FAHRS.

— A szárnyfedők első, harmadik és negyedik pontsora elül barázdaszerűen bemélyedt 8

8. Az ormány oldalai a csápbarázdától a csúcsig szőrösek. Fekete, szürkés-fehér szőrökkel fedett. Az ormányon két barázda van, ezek sűrűn szürkés-barna szőrökkel fedettek, a középső élecske keskeny és csupasz. Az előtor háta oldalt kissé öblös és hátrafelé kiszélesedő, oldalán két kissé hajlott fehér sáv díszíti, különben barnás szőrökkel fedett, közepén elül kiemelkedő élecske, hátul gödöröszerű bemélyedés van. A szárnyfedők sűrűn szőrösek, a közepén világosabbak, oldalt sötétebbek, két rézsútós sötét csíkjuk befelé kiszélesedik, ezekben a hosszanti pontsorok barázdaszerű gödröskékké bemélyedtek. Hossza 9—13 mm., szélessége 3·5—5 mm. — Előfordul Dél-Európában, Észak-Afrikában és Kis-Ázsiában, Magyarországon (Budapest, Isaszeg) és Dalmáciában (Sebenico) ritka. (*lacunosus* GYLLH., *tabidus* GYLLH., *megalographus* FAHRS.)

3. *excoriatus* GYLLH.¹

— Az ormány oldalai tövüktől a csúcsig simák és csupaszok. Fekete, szürkés-fehér szőrökkel fedett, a szárnyfedők felül világosabbak, oldalt sötétebbek, rajtuk két sötét rézsútós csík van, ezek befelé szélesbedők, az ormány barázdái barnás szőrökkel fedettek, úgyszintén az előtor háta is, a két kétoldali kissé hajlott fehér sáv kivételével. Szineződését és mustrázatát illetőleg előbbi fajjal majdnem teljesen megegyező, de ormányának elül is teljesen csupasz oldalai révén könnyen megkülönböztethető. Hossza 10·5—14 mm., szélessége 3·4—5 mm. — Előfordul Európa déli felében, Turkesztánban és Észak-Afrikában; faunánkban nem ritka, elterjedt faj. (*obliquus* FABR., *albirostris* CHEVR., *leucomelanus* HOPE).

4. *nigrosuturatus* GOEZE.

9. A szem keskeny, hosszúkás, majdnem párhuzamos szélű.

¹ Faunánkra új, nálunk eddig a *Cl. nigrosuturatus* GOEZE (*obliquus* FABR.) fajtól, melyhez hasonló, nem különböztették meg.

A has sűrűn pikkelyezett, néhány csupasz folttal. Fekete, felül szürke, szőrszerű pikkelyekkel fedett, az előtor hátán és a szárnyfedők köztereiben csupasz és fénylő szemcsékkel vagy kiemelkedő ránczokkal. Az ormány keresztmetszetben négy-szögű, felül lapos, két széles barázdával és párhuzamos oldalaléllal. A hátsó lábszár egyenes. Hossza 9—10 mm., szélessége 3·5—4 mm. — Előfordul Közép-Európában; Magyarországon (Budapest, Péczel, Kecskemét, Debreczen, Nagycsúr, Gyeke, Mezőzáh, Oravicza) és Horvátországban elég ritka. (*cordiger* GERM., *segnis* GERM.) 7. *madidus* OLIV.

- A szem felül szélesebb, lefelé ékalakúan keskenyedő. A has szőrözetét elég sűrűn álló csupasz kerek foltok tarkítják. Fekete, szürke vagy szürkés-barna és sötétebb pikkelyszerű szőrökkel tarkázott. Az ormányon két sekély barázda van. Az előtor háta erőteljesen, a szárnyfedők finomabban és hátrafelé elenyészőbbben szemcsézettek. Az előtor hátának középső hosszanti barázdája finom. A hátsó lábfej második íze hosszabb mint a harmadik íz. Hossza 9—11 mm., szélessége 3·1—4·8 mm. — Előfordul Európa déli felében, Kis-Ázsiában és Oranban, Magyarországon (Budapest, Péczel, Isaszeg, Kalocsa, Pécs, Oravicza, Carlopago, Fiume) ritka. (*seriegranosus* CHEVR.) 8. *varius* HBST.¹

10. Az előtor hátának korongja egyformán sűrűn pontozott, a pontok között nagyobb pontok vagy ránczok nélkül. Felül fehéres pikkelyekkel sűrűn fedett. Hossza 8—10 mm., szélessége 3·6—4·2 mm. — Előfordul Európa déli felében, nálunk Magyarországon és Dalmáciában. (*maculicollis* CHEVR., *mus* CHEVR.) 9. *albicans* GYLLH.

- Az előtor hátának finom pontjai között erőteljesebb pontok vagy ránczok vannak 11

11. A testalak karsú. Felül fehéres, szürkés vagy ritkán sárgás pikkelyekkel fedett, a szárnyfedőkön a rendes sötét rézsútos csikon és a csúcs előtti fehéres dudor körüli folton kívül sötétebb foltok nélkül. Az előtor hátának középső élecskéje jól kifejlődött, gyenge vagy hiányzik. Hossza 10—17 mm., szélessége 3·8—6 mm. — Előfordul Közép-Európában, Oláh- és Oroszországban, a Kaukázusban és Spanyolországban. Magyarországon elterjedt, a répa leghirhedtebb ellensége. (*uniformis* CHEVR., *Menetriesi* CHEVR.) 10. *punctiventris* GERM.

¹ Ide tartoznak azon példányok is, melyek a magyar bogártani irodalomban *Cl. mixtus* FABR. név alatt szerepeltek. Utóbbi fajnak nálunk való előfordulása nagyon is kétes.

Változata: Olyan mint a törzsfaj, a szárnyfedők a rendes sötét rajzolon kívül sűrűn tarkázottak. -- Előfordul Kelet-Európában, Dél-Oroszországban és Magyarországon (Budapest, Péczel, Pilis-Marót, Nagyszeben).

ab. stigma STURM.

- Széles és zömök testű. Olyan mint az előbbi faj, a szárnyfedők azonban a rendes sötét foltokon kívül sűrűn sötét pikkelyekkel tarkítottak. Az előtor hátának tojásforma bemélyedésében három kiemelkedő élecske van. Hossza 11—15 mm. — Előfordul Közép-Európában, Magyarországon¹, Dél-Oroszországban, a Kirgiz steppén és Transzkáspiában. (*irroratus* MÉN., *betavorus* CHEVR., *lineiventris* CHEVR.)

11. *farinosus* FAHR.

12. A szárnyfedők váll nélküliek. A hátsó lábfej második íze nem hosszabb mint a harmadik íz. — 7. alnem: *Pseudocleonus* CHEVR. 13

— A szárnyfedők válla jól kifejlődött 14

13. Felül szürke vagy sárgás-szürke pikkelyekkel fedett. Az előtor háta mindkét oldalának közepén 1—1 hátrafelé szélesedő, az oldalszegély mentén pedig keskeny íves sáv van, a hosszanti középél teljes. Az ormány középső élecskéjének mindegyik oldalán 1—1 sekély, fehér szőrökkel fedett barázda van. A has és a lábak jól láthatóan harmatosak. Hossza 7·5—13 mm., szélessége 3—5·5 mm. — Előfordul Európa déli felében, faunánkban elterjedt és gyakori. (*costatus* FABR.)

16. *cinereus* SCHRNK.

- Felül okerbarnán beporzott, az előtor hátán keskeny fehér vagy sárgás oldalsáv van, melynek folytatásaként a szárnyfedők vállán kis folt és ugyancsak a szárnyfedők második pontsora tövében hasonlószerű kerek folt van. Az előtor háta ránczolva-pontozott, a kiemelkedő lécz csak elül éles. A has fátyolozott, a lábak nem harmatosak. Hossza 10—11 mm., szélessége 3·6—4·4 mm. — Előfordul Közép- és Dél-Európában; Magyarországon (Budapest, Segesvár, Fiume) nagyon ritka.

17. *grammicus* PANZ.

14. A haslemezek szimetrikusan sötéten foltosak, a foltok oldalt némelykor összefolynak. — 8. alnem: *Chromoderus* MOTSCH. 15

¹ Ezt a répabogarat, mely a gazdasági irodalomban többnyire *Cleonus betavorus* név alatt szerepel, először REITTER említi (Deutsche Entom. Zeitschr. 1903, p. 205) hazánkból. Magam magyarországi példányt nem láttam és egyáltalában azt hiszem, hogy a *betavorus* név alatt ismeretes állat nem más mint a *Cl. punctiventris*, a M. Nemzeti Múzeum kelet-európai *betavorus*-ai is ennek bizonyultak.

- A haslemezeken nincsenek sötéten szőrös szimetrikus foltok vagy harántsorban elhelyezett csupasz foltok 16
15. Az előtor hátán nincs sötét csupasz oldalsáv, ezt csak elül jelzi egy kis folt. A bogár felületét nagyon sűrűn álló fehér, szürkés-fehér vagy sárgás-fehér pikkelyek fedik, a fej, egy hátrafelé erősen kiszélesedő sáv az előtor hátán, egy folt a vállon, egy harántcsík a szárnyfedők közepe mögött és egy folt a csúcs előtti kidudorodás körül sötét és többé-kevésbé csupasz. Az előtor háta erőteljesen ránczolt és pontozott. Hossza 7—10·5 mm., szélessége 2·8—3·8 mm. — Előfordul Európában és Szibériában; Magyarországon a síkság és dombvidék lakója; nem ritka. (*affinis* SCHRANK., *niveus* BOISD., *albidus* FABR., *berolinensis* GMEL.) 18. *fasciatus* O. F. MÜLL.
- Az előtor hátán sötét és csupasz oldalsáv van, mely a szárnyfedőkön folytatódik és ezek elülső harántcsíkjával egyesül. A szárnyfedők második harántcsíkja fokozatosan keskenyedvén a csúcsig terjed. Az egész testet különben fehéres pikkelyek sűrűn fedik. Hossza 7—11 mm., szélessége 2·5—3·6 mm. — Előfordul Dél-Oroszországban, Szibériában és Magyarországon a Nagy Alföldön (Budapest, Gödöllő, Kecskemét, Keczel, Hajós, Nagyvárád, Pécs, Öszöd, Deliblat); ritka. (*scalaris* FISCH., *hamatus* GEBL., *picipes* FAHRS.)
19. *declivis* OLIV.
16. Az előtor háta a szem mögött nem lebenyszerűen előrehúzott, itt egyenlőtlen hosszúságú pillaszőrök fedik. Az ormányon két barázda van. — 9. alnem: *Cyphocleonus* MOTSCH. 17
- Az előtor háta a szem mögött lebenyszerűen előrehúzott, pillaszőrök nem fedik vagy ha ilyenek is vannak jelen, ezek rövidek és egyenlő hosszúak 20
17. Az ormány közepén végigvonuló élen nincs elül barázda 18
- Az ormány közepén levő élen elül barázda van 19
18. Az előtor háta oldalt az elülső széle mögött hirtelen befűződött, az ormány a homloktól elkülönített. Fekete, az ormány két barázdájában, az előtor hátán reczét alkotva és a szárnyfedőkön egyes csupasz foltok és néhány szürke vagy barnás szőrfolt kivételével fehéres pikkelyekkel fedett. Az előtor hátán és a szárnyfedők tövén erősen kiemelkedő fényes ránczok és szemölcsök vannak. Hossza 8—14 mm., szélessége 2·6—4·5 mm. — Előfordul Európában, a Kaukázusban és Perzsiában; faunánkban elterjedt és nem ritka faj. (*marmoratus* FABR.) 20. *tigrinus* PANZ.
- Az előtor háta elül befűződés nélküli, az oldalak emélfogva ívesen kerekítettek, az ormány nincsen a homloktól

elkülönítve, a két mély barázdája pedig csak a homloktól a csápok tövéig terjed. Sárgás-barna pikkelyekkel sűrűn fedett, az ormány két barázdája, az előtor hátának középső hosszanti sávja, harántesíkja és oldalsávja, a szárnyfedők rézsütös csíkokat képező foltjai és a test alul fehér pikkelyekkel fedett. Az előtor hátának és a szárnyfedők tövének kisebb kiemelkedő szemcséi és a szárnyfedők egyes pontjai nem pikkelyesek, feketésen elötűnők. Hossza 9·5—15·5 mm., szélessége 3—5·8 mm. — Előfordul Magyarországon (Budapest, Pészér, Kalocsa, Sátoraljaújhely, Tolcsva, Brassó, Resicza, Deliblát), Szmirnában, Teneriffán és Szenegáliában; nálunk ritka. (*achatesides* CHEVR., *morbillosus* auct. non FABR.)

21. *Achates* FAHRS.

19. A szárnyfedők rövidebbek, a vállon belül és a paizsocska körül alig láthatóan benyomottak, a szőrözet rövid és vékony. Az ormányon három barázda van, a középső azonban sokkal finomabb és rövidebb mint a szélsők. Fekete, az ormány barázdái, az előtor hátának középső és két oldalsávja és a szárnyfedők foltosan finom szőrökkel fedettek. Hossza 8—11 mm., szélessége 3·5—4 mm. — Előfordul Európa déli felében; Magyarországon (Parád, Pilis-Marót, Nyitra, M.-Laborecz, Szinna, Vulkán, Nagyszeben, Kerzci-hegység, Királykő, Segesvár, Dicsőszentmárton, Temesvár) ritka.

22. *trisulcatus* HBST.

- A szárnyfedők hosszabbak, a vállon belül és a paizsocska körül mélyen benyomottak, a szőrözet hosszabb és vastagabb. Színe nézve előbbi fajhoz hasonló, a szőrözet fehéres-szürke. Hossza 9—12 mm., szélessége 3·5—4 mm. — Előfordul Dél-Oroszországban és Ázsia határos nyugati részében, nálunk pedig VÁNKY szerint Szeged környékén. (*occultus* FAHRS.)

23. *altaicus* GEBL. var. *adumbratus* GYLLH.

20. A lábszárak alul nem szemcsésék. A hátsó lábfej harmadik íze alul teljesen szivacsos. A paizsocska jól látható. — 6. alnem: *Mecaspis* SCHÖNH. 21
 — Legalább az elülső lábszárak alul szemcsésék. A has harmatos 24
 21. A has fátyolosan harmatos 22
 — A has élesen harmatos 23
 22. Az előtor hátának sávjai mélyek és szélesek, szürkés-fehér szőrökkel fedettek. A szárnyfedők 1, 2, 7, 8. és 9. köztere egészen, a 3. a csúcs kivételével, a 4, 5 és 6. foltokra megszakítva sűrűn szürkés-fehér szőrökkel fedett. Hossza 9—10 mm., szélessége 3·9—4·2 mm. — Előfordul Dél-Európában, Algirban és Szíriában; Magyarországon (Budapest, Sátoralja-

újhely, Tolcsva, Czéke, Varannó, Szent-Erzsébet) ritka. (*coenobita* OLIV.)

12. *striatellus* FABR.

- Az előtor hátának sávjai keskenyek és nem mélyítettek. A szárnyfedők laposan harántul domborúak, legfeljebb a negyedik és ötödik köztérben van néhány sötét folt, különben finoman és nem sűrűn szürkésen szőrösök. Az előtor háta finoman pontozott. Hossza 6·5—9·9 mm., szélessége 2·5—4 mm. — Előfordul Dél-Európában, Magyarországból eddig csak Szent-Erzsébetről (Szeben vm.) ismeretes.

13. *nanus* GYLLH.

23. Fekete, szürke szőrökkel fedett, a szárnyfedők negyedik és hatodik köztere megszakítva szőrös, az előtor hátán négy gyengén bemélyedt szürkés-fehér sáv van. Az ormányon három kiemelkedő élecske van, ezek között pedig két barázdá. A szárnyfedők kétszer oly hosszúak mint szélesek. Hossza 8·5—13 mm., szélessége 3·6—5 mm. — Előfordul Közép- és Dél-Európában. Faunánkban elterjedt, de elég ritka faj. (*lucrans* HBST.)

14. *alternans* HBST.

- Fekete, szürke szőrökkel fedett, a szárnyfedők harmadik és nyolczadik pontozott barázdája között nagy sötét folt van, mely oldalt előrefelé a vállig terjed. A szárnyfedők körülbelül másfélszer oly hosszúak mint szélesek. Hossza 8—9·4 mm., szélessége 3·2—3·7 mm. — Előfordul Dél-Európában, Dél-Oroszországban és a Kaukázusban, nálunk Fiume körül és Horvát- s Szlavonországokban (Papuk-hegység, Bukova-kusa, Cirkvenica) fordul elő. (*cunctus* FAHRS., *moerens* FAHRS.)

15. *caesus* GYLLH.

24. Az ormány középső éle nem barázdás. A hátsó lábfej harmadik ízének talpa nem egészen szivacsos, a tor és a szárnyfedők szemcsézettek. — 10. alnem: *Adosomus* FAUST. — Fekete vagy szurokbarna, felül fehéres-szürke foltokban tarkázott, a szárnyfedőkön e foltok szabálytalan harántesíkok irányában elhelyezettek. A has gyengén és fátyolozottan harniotos. Hossza 9·5—16 mm., szélessége 3·3—6 mm. — Előfordul Európa déli felében és Magyarországon (Kalocsa, Nagyvárad, Pécs, Zircz, Sopron, Keszthely, Villány, Bártfa, Sátoralja-újhely, Hátszeg, Nagyszeben, Kőhalom) s Horvátországban (Bukova-kusa) ritka. (*Fabricii* GEMM.)

24. *voridus* PALL., FABR.

- Az ormány középső éle egész hosszában vagy csak elülső felében barázdás. A hátsó lábfej harmadik ízének talpa teljesen szivacsos. A paizsocska jól látható. — 11. alnem: *Cleonus* SCHÖNH. — Az ormány három barázdája majdnem

egyforma széles. Fekete, sűrűn pontozott, az előtor háta és a szárnyfedők töve szemcsés, elég sűrűn szürkésen szőrös, az előtor hátának közepén levő sáv és két sáv oldalt fehéresen szőrös, a szárnyfedőkön két kívülről felfelé rézsútosan haladó sötét csík van. Hossza 10—19 mm., szélessége 4—5·9 mm. — Előfordul Európában, Észak-Afrikában és Ázsia némely vidékén; Magyarországon elterjedt; közönséges faj, mely mint a répa kártevője, figyelemre méltó. (*sulcirostris* LINN.)

25. *piger* SCOP.

Változata: Némely vidéken hatalmas nagy példányok fordulnak elő, melyek teste szélesebb is, színeződésük pedig egyenletes szürke vagy sárgás-barna, az előtor hátának világos sávjai nagyon gyengék, a szárnyfedők két rézsútos csíkja elenyészett s helyettük némelykor a közterek szőrözete sötét pontok által megszakított. Hossza 15—18 mm., szélessége 5·5—6·5 mm. — Előfordul a törzsfaj között, Magyarországon (Budapest, Szeged, Mezőhegyes, Ulma, Pécs) ritka. (*impexus* MOTSCH. *var. scutellatus* BOH.)

Magyarország pillangói.

Irta: A. AIGNER LAJOS.

XXXII.

3. *Thecla Ilicis* ESP.

ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. I, p. 353 (1777). — HÜBNER, Samml. europ. Schmetterl. fig. 378—379 (1776). — *Linceus* FABRICIUS, Mant. Insect. II, p. 69 (1787).

A szárnyak sötétbarnák, a hátsó szárny második ere apró farkszerű nyulvánnyal végződik, zugában vörös petty van. A nőtények elülső szárnyán nagy rozsdavörös folt jelentkezik. Alul a szárnyak világosbarnák, rajtuk fehér csík fut végig, mely a szárny zugában V-alakot nyer; a szegély mentén 4—5 feketén szegélyezett vörös petty áll. Kifeszítve 32—38 mm. nagyságú.

Magyarországon elterjedt és nem ritka. Junius elejétől július közepéig tölgyesekben repül tölgyfák, fagyal (*Ligustrum vulgare*), gyalogbodza, szeder és virágzó kakukfű (*Thymus*) körül.

Változatai közül nálunk kettő fordul elő.

Az *ab. Cerri* HB. nőtényének elülső szárnyán nagy rozsdavörös folt terül el, ez azonban nem oly élesen határolt, mint pl. dél-franciaországi példányokon. Hasonló, de halványabb rajzot DAHLSTROEM GYULA eperjesi hímeknél is megállapított.

A *var. caudatula* Z. abban különbözik a törzsfajtól, hogy farkocskája hosszabb. Délkeleti alak, mely nálunk Dalmáciában található.

A hernyó halványzöld, finom vöröses szőrökkel fedett, harántvonalakkal és oldalsávval, a fej és első lábai feketék. Hossza 22—25 mm. Május végéig tölgyön és szilfán (*Ulmus campestris*) található.

A báb barna, potrohrészén három sorban elhelyezett fekete ponttal.

Szomszédságunkban mindenütt előfordul, így Alsó-Ausztriában, Karinthiában, Sziléziában és Oláhországban. Elterjedési köre Sziléziától Kis-Ázsiáig és Portugáltól a Kaukázusig terjed.

4. *Thecla Acaciae* FABR.

FABRICIUS, Mant. Insect. p. 69 (1771). — HÜBNER, Samml. europ. Schmetterl. fig. 741—746.

A szárnyak sötétbarnák, a hátsó szárny második erén farkszerű nyulvány, zugában pedig 1—2 vöröses-sárga petty van. Alul szürkés-barna, tövén némi halvány zöldes-szürke tünettel; mindkét szárnyon fehér, kissé csipkés csík fut le, a hátsó szárny szegélyén pedig piros pettyek sorakoznak, melyeket belül 3—4 fehérszélű fekete hold határol. Kifeszítve 30—35 mm. nagyságú.

Az egész országban elterjedt, de csak helyenként gyakori. Május elejétől június végéig repül és leginkább kökénybokron és virágzó kakukfüvön szeret ülni.

A hosszú farkocskával bíró *var. abdominalis* GERH. nevű változat egy példányát ANKER LAJOS állítólag Budapest környékén fogta és ugyanott a törzsalaknak egy ibolyás példányát is.

A hernyó sárgás-zöld, hátán kettős sárga vonal és oldalt sárga harántvonalacsák futnak le, a lábak fölött pedig szintén sárgás vonal van. Május elejétől június elejéig kökényen található.

Előfordul szomszédságunkban Alsó-Ausztriában (VI—VII), Karinthiában, Tirolban, Csehországban, Galicziában, Bukovinában és Oláhországban (VII) és Bolgárországban (IV). Elterjedési köre a Pireneusoktól a Kaukázusig és Triertől Granadáig terjed.

5. *Thecla Pruni* LINN.

LINNÉ, Syst. Nat., Ed. X, p. 482 (1758). — ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. I, t. 19, f. 3; t. 39, f. 1 (1777).

Sötétbarna, a hátsó szárny második erén farkszerű nyulvány és szegélyén, némelykor az elülső szárny zugában is, néhány vöröses-

sárga petty van. A hímek elülső szárnyán a középsőjt vége felé benyomott apró hely mutatkozik. Alul vöröses-szürke, mindkét szárnyon kékes-fehér csík fut le, az elülső szárny szegélyén pedig 2—3 kékes-fehér szélű fekete pont áll, a hátsó szárny szegélyén vörös sáv van, melyet belül 6—7 kékes szélű fekete pont szegélyez.

Faunánkban elterjedt, de mindenütt elég ritka. Május végétől július közepéig repül szilvafa-félék körül.

A rozsdaszínű szegélypettyek a hímeknél többnyire alig láthatók, a nőstényeknél némelykor egészen hiányzanak.

A pete fehéres-zöld, a hernyó világoszöld, feje sárga, hátán fehéres-sárga hosszanti és finom harántvonalak vannak. Hossza 23 mm. Májusban található kökényen, szilván, bengén (*Rhamnus cathartica*) és mandulán. A báb barna, tora mögött erősen befűződött.

A szomszéd országok közül előfordul Alsó-Ausztriában (VII), Karinthiában és Oláhországban (VI—VII), Morvaországban és Galicziában (VI), Sziléziában (V—VI), Bukovinában (V—VII) és Bolgárországban (IV). Elterjedési köre Finnországtól Granadáig és Angliától az Amur vidékéig terjed.

6. *Thecla* (*Callophrys*) *Rubi* L.

LINNÉ, Syst. Nat., Ed. X, p. 483 (1758). — ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. I, t. 21, f. 2 (1777).

A szárnyak sötétbarnák, a hátsó szárny fogazott. Alul élénkzöld, mindkét szárnyon fehér pontsor fut végig, mely az elülső szárnyon azonban sokszor elenyésző. Kifeszítve 25—30 mm.

Országszerte gyakori és két nemzedéke május elejétől június közepéig és június végétől július közepéig repül. Leginkább virágzó kakukkfűn (*Thymus*), zanóton (*Cytisus*), somon és egyéb bokrokon található.

Gyakoriak az olyan példányok, melyek átmenetet képeznek az *ab. immaculata* FUCHS-hoz, amennyiben azoknál csak az elülső szegély előtt találunk egyetlen fehéres pettyet. Az *ab. immaculata* hátsó szárnyán alul nincs egyetlen fehér petty sem.

A hernyó fűszínű vagy sárgás-zöld, hátán sárga vonal, lábai fölött fehéres-sárga sáv fut le, feje barna. Hossza 18—20 mm. Junius elejéig és augusztusban a következő növényeken található: zanót (*Cytisus nigricans*), kökény, őszibarack, rekettye, seprőzanót (*Sarothamnus vulgaris*), szaka (*Sedum palustre*), kakasfej (*Onobrychis sativa*), málna, vörös áfonya, som- és nyírfa. A báb barna, a stigmák világosabbak; teste zömök. Moha vagy alom alatt telel ki.

Élősködői közül két légyfaj ismeretes, ezek a *Parexorista tritaeniala* és *confinis*.

Szomszédságunkban előfordul Alsó- és Felső-Ausztriában és Sziléziában (IV—V), Karinthiában (IV, VI), Morvaország és Galiciában (V), Bukovinában (V—VII), Oláhországban (V—VIII), Salzburgban és Bolgárországban (IV). Elterjedési köre Laphontól Algirig és Franciaországtól az Amurig, illetőleg Észak-Amerikáig terjed.

7. *Thecla* (*Zephyrus*) *Quercus* L.

LINNÉ, Syst. Nat., Ed. X, p. 482 (1758). — ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. I, t. 19, f. 2. (1777).

A hímek szárnya ibolyáskék széles fekete szegélylyel, a nőstényeké sötétbarna, az elülső szárny tövén két ibolyás tünetű hosszanti folttal. Alul világos selymesszürke, fehéres csikkal, mely az elülső szárny elülső szegélyétől a hátsó szárny belső szegélyéig fut és itt W-alakú szöveget alkot, ez előtt pedig két sárgás-vörös keretű fekete vak szem van. Kifeszítve 26—31 mm.

Hazánkban gyakori, tölgybokrok körül röpköd, azok levelén ül, este felé a fákat magasan körülrajozza.

Az *ab. bellus* GERH. elülső szárnyán 2—3 rózsaszínű pettyet mutat. Nagyon ritka, kevés helyen figyelték meg.

A hernyó szennyes testszínű vagy sárgás-barna, hátán egy sor kiálló háromszögű sárgás folttal, oldalt sárga sávval, feje barna. Hossza 22—24 mm. Május közepétől június közepéig tölgyféléken él és lomb alatt bábozódik a földön. A báb oldalt kerekített, barna, sötétebb pontokkal diszített.

Élősködői közül a *Parexorista confinis* FEL. légyfaj ismeretes.

Előfordul az összes szomszédországokban, így Alsó-Ausztriában (VI—VIII), Karinthia és Bukovinában (VI—VII), Morvaországban (VII—VIII), Sziléziában (V). Elterjedési köre Stockholmtól Szardiniáig és Angliától az Uralig terjed.

8. *Thecla* (*Zephyrus*) *Betulae* L.

LINNÉ, Syst. Nat., Ed. X, p. 482 (1758). — ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. I, t. 19, f. 1. (1777).

A szárnyak sötétbarnák, a hátsó szárny belső zuga és farkocskája vöröses-sárga, a hímek elülső szárnyán világosabb szegélyű fekete középfolt, a nőstényekén sárgás-vörös sávszerű harántos nagy folt van. Alul okersárga, az elülső szárnyon a szegély előtt téglavörös harántos csikkal, mely kifelé fekete és fehér szélű, a hátsó szárnyon vöröses-sárga csík fut le, mely mindkét oldalon fekete és fehér szegélyű. Kifeszítve 30—40 mm. nagyságú, délen nagyobb, északon kisebb.

Hazánkban országsherte található, de mindenütt ritka, rendszerint különféle bokrok vagy szilvafák körül röpköd vagy virágzó gyalogbodzán ül. Julius közepétől szeptember végéig repül.

Az *ab. Spinosa* GERH. hímjének elülső szárnyán egy nagyobb és többnyire két kisebb világosabb folt van. Magyarországon eddig csak Budapesten, Lipiken és Eperjesen figyelték meg. DAHLSTRÖM GYULA Eperjesen hasonló színezésű nőtényt is gyűjtött, melynél a narancsszínű szalagot azonban az erek 2—3 foltra osztották. DAHLSTRÖM a törzsfaj hermaphodita példányát is fogta, mely balra a ♂, jobbra a ♀ jellemző tulajdonságait mutatta.

A hernyó kékes-zöld, hátán kiálló kettős sárga vonal fut le, mely a fej előtt szétágazik, oldalt sárgás sáv díszíti, feje pedig barna. Hossza 27 mm. Május közepétől június végéig szilvafán, kökényen, mandulán, zelniczen (*Padus vulgaris*), nyírfán és kajszinbaraczkon található. Lomb alatt, a föld színén bábozódik.

Szomszédságunkban előfordul Alsó-Ausztriában és Sziléziában (VII—IX), Felső-Ausztriában (VIII—IX), Karinthiában, Morvaországban és Galicziában (VII), Bukovinában (VII—X) és Oláhországban (VIII—X). Elterjedési köre Angolországtól Örményorszáig és Franciaországtól az Amurig terjed.

Magyarország szú-féléi.

Irta CSIKI ERNŐ.

XVI.

2. nem: *Crypturgus* Erichson.

A csápостor két ízből áll és sokkal rövidebb mint a csápbunkó, utóbbi tojásforma és fénylő. A fej erősen lehajló, felülről alig látható, az ormány rövid. Az előtor háta egyenletesen pontozott. Az elülső csípők majdnem érintkeznek, a mellő kimetszése nem terjed a csípőkig. A lábszárak szélesen lapítottak, elül szélesebbek, külső szögletük kerekített.

Ebbe a nembe kivétel nélkül apró fajok tartoznak.

A fajok meghatározó kulcsa:

1. A test felül fénylő, majdnem síma, az előtor háta többnyire gyéren pontozott, a szárnyfedők pontsoraiban kerek pontok vannak, a köztterek jól kifejlődöttek és egy sorban elhelyezett néhány ponttal és hosszabb sörtével. A test színe fekete, némelykor a szárnyfedők barnák, vagy az állat egészen barna. 2

- A test felül fénytelen, az előtor háta pikkelyszerűen ránczolt, a szárnyfedők rovátkoltan barázdások, a pontok harántrovátkákká kihúzottak, a közterek nagyon keskenyek, harántul ránczoltak, sűrű finom pont- és sörtesorral. A finoman és sűrűn szőrös test többnyire barna, a lábak barnás-sárgák, ritkán sötétek. 3
2. Az előtor háta gyéren pontozott és bőrszerűen recézett, ezért nem erősen fénylő. 1. *pusillus*.
- Az előtor háta sűrűn és erőteljesen pontozott, síma és fénylő. 2. *cribrellus*.
3. Felül fénytelen, az előtor hátának pontozottsága nagyon finom és alig látható, a szárnyfedők barázdái nem mélyek. 3. *cinereus*.
- Felül gyengén fénylő, az előtor háta sűrűbben és mélyebben pontozott, a pontok elég jól láthatók, a szárnyfedők rovátkolt barázdái mélyek. 4. *numidicus*.

1. *Crypturgus pusillus* GYLLENHAL (*parallelecollis* EICHH.)

Hosszúkás, fénylő, fekete, majdnem csupasz. Az előtor háta hosszúkás, kissé hosszabb mint széles, finoman bőrszerűen ránczolt és gyéren pontozott, hosszanti középvonala síma. A szárnyfedők olyan szélesek, mint az előtor háta a középén és kétszer oly hosszúak, mint együttesen szélesek, mélyen pontozottan-barázdások, a közterek szélesek, a középén egy sor egymástól távol álló ponttal. Hossza 1—1·1 mm.

Előfordul egész Európában, Algirban, Japánban és Észak-Amerikában. Magyarországon (Trencsén, Tátrafüred, Tátraszéplak, Bártfa, Hoverla, Nagytalmács, Szebenhegység, Kudsiri havasok: Chirpa) és Bosznia s Hercegovinában (Ruiste, Pesurici, Rogatica, Trebevic, Visegrad, Cevljanovic, Vucjaluka) elterjedt, de nem épen gyakori faj.

Tápnövénye első sorban a lúczfenyő (*Picea excelsa*), de előfordul még a következő tűlevelűeken: *Abies pectinata*, *Larix europaea*, *Pinus silvestris*, *P. strobus*, *P. pinaster*, *P. pinea*, *P. austriaca*, *P. montana*, *P. leucodermis*.

Évenként úgy látszik két nemzedéke van, késő tavasszal rajzik és mint kifejldött bogár, báb- vagy lárvaállapotban telet át. Rágványa vízszintes anyamenetből és sűrűn egymás mellett futó keskeny függőleges lárvaemenetekből áll; sok esetben azonban más szűfélé meneteiben található az ott levő falisztnben. Úgy a fiatalabb mint a vén fákat támadja meg, kártétele azonban nem nagy és így alig számbavehető, ennél fogva erdészeti szempontból alig bir nagyobb fontossággal.

2. *Crypturgus cribrellus* REITTER.

Domború, fénylő barna, a lábak sárgák. Az előtor háta hosszabb mint széles, oldalai kerekítettek, előre felé azonban jobban keskenyedő mint hátrafelé, a közepe mögött a legszélesebb, felületén sűrűn és erőteljesen pontozott, különben síma és fénylő. A szárnyfedők barázdái finomak és sűrűn állanak, a barázdákban sűrűn és erőteljesen pontozottak, a varrat melletti barázdá kissé mélyebb. Hossza 1·2 mm.

Előfordul Dalmáciában (Ragusa, Meleda), Dél-Franciaországban és Korzika szigetén.

Tápnövénye a *Pinus halepensis*. Oekologiai viszonyai ismeretlenek.

3. *Crypturgus cinereus* HERBST (*tenerimus* SAHLBG.)

Hosszúkás teste hengeres, szurokfekete, majdnem fénytelen, szürke szőrökkel fedett, a csápok és a lábak barnásak. Az előtor háta kissé (♀) vagy jóval (♂) hosszabb mint széles, fénytelen, felül erősen domború, nagyon finoman és sűrűn pontozott, oldalai kerekítettek, hátsó szögletei lekerekítettek. A szárnyfedők barázdái nem mélyek és nagy harántos pontok által harántul rovátkoltaknak látszanak, a közterek keskenyek. Hossza 1·2—1·5 mm.

Előfordul egész Európában és Algirban. Magyarországon (Menczul-hegy Máramaros várnegyében, Brassó, Bodzai hegység) és Bosznia-Hercegovinában (Ruiste, Mokro) ritka.

Tápnövénye az erdei fenyő (*Pinus silvestris*), azonkívül *P. leucodermis*, *halepensis*, *strobis*, *austriaca*, *pinaster* és *Picea excelsa*. Évente két nemzedéke van, először tavasz végével, másodszor októberben rajzik. Rágványa teljes határozottsággal még nem ismeretes, többnyire más szű-fajok meneteiben található. Előszeretettel a fiatalabb fákat (15—30) éveseket támadja meg, ahol az ágakon, ritkábban a törzs alján található. Erdészeti szempontból nem bír nagy fontossággal.

4. *Crypturgus numidicus* FERRARI (*mediterraneus* EICHL., *dubius* EICHL.)

Teste hosszúkás és hengeres, szurokfekete, gyengén fénylő, a csápok és a lábfejek barnás-sárgák. Az előtor háta nem vagy kissé (♀) vagy jóval (♂) hosszabb mint széles, oldalai majdnem egyenesek és párhuzamosak, tövén lemetszett, felül finoman, sűrűn és mélyen pontozott. A szárnyfedők pontozott barázdái mélyek, a pontok szélesre kihúzottak, rovátkaszerűek, a közterek keskenyek, a varrat mellett kiemelkedők, nagyon finom pontsorrall. Hossza 1·2—1·6 mm.

Előfordul Dél-Európában, Algirban és a Kaukázusban, nálunk csak Dalmáciában (Meleda, Lesina) és Hercegovinában (Drieno).

Tápnövénye a *Pinus halepensis*, továbbá a *P. pinaster* és *P. leucodermis*. Rágványa és életviszonyai ismeretlenek.

Gyűjteményem néhány eltérő lepkéjéről.

Irta : PILLICH FERENCZ.

Alábbiakban lepkogyűjteményem több eltérő példányának, illetőleg példány-csoportjának leírásával az illető fajok tanulmányozásához óhajtok anyagot szolgáltatni. A lepkék egy része nem hazánkbeli, de ezeket is én gyűjtöttem az illető országokban.

Papilio Podalirius L. — E lepké törzsalakjának elülső szárnyán levő ötödik sávját vizsgálván, nem találkozott oly példány, melynél e sáv egyenletes lefutású lett volna. A hátsó közép-érnél a szárny világos-sárga alapszíne ékalakban többé-kevésbé behatol e fekete sávba.

Az *ab. undecimlineatus* EIM. egyik (Simontornya, 1908. V. 13.) példányánál a szóbanforgó sávnak a hátsó közép-ér alatti része felé nyíre megvékonyodott és közvetlenül a felső, osztott sávrésznek belső csíkja alatt osztatlanul folytatódik a szárny belső szegélyéig.

Egy másik *ab. undecimlineatus* (Simontornya, 1905. május.) példányánál nevezett sáv hasonlóan megvékonyodva a felső osztott sávrésznek külső csíkja alatt húzódik le: a hátsó közép-érnél a szárny alapszíne ék alakjában behatol e sávba.

Ismét egy *ab. undecimlineatus* (Simontornya, 1906. V. 8.) példányánál a szóbanforgó sáv felső, osztott része a hátsó közép-érnél megszűnik és egy sejt kihagyása után vékonyabbán, osztatlanul húzódik lefelé.

A *Papilio Podalirius* var. *Feisthameli* DUP. nyári ivadéknak, az *ab. Latteri* AUST.-nak fekete potrohú példányai közül kiválik egy délfranciaországi (Boulou, Pyrénées orientales, 1904. VII. 28.), melynek potroha a var. *Zanclus* módjára fehérén behintett.

Euchloë Cardamines L. ♂. (Styria: Thörl, 1904. V. 24.) felső szárnyainak nagy foltja narancsszínű helyett fakó okersárga.

Thecla Spini SCHIFF *ab. major* RÜHL ♂ (Krajna: Adelsberg, 1907. VII. 18.) 35 mm. és ♀ (Karinthia: Eisenkappel, 1907. VII. 7.) 34 mm., mindkettőnek fonákja sötétbarna, a törzsfaj simontornyai példányainak világosbarna fonákjával szemben azonfelül mindkét példány elülső és hátsó szárnyának fonákján levő fehér csík összefüggő hajlott ívet képez, holott a törzsfaj itteni 32—33 mm-es példányainak elülső szárnyfonákján levő csík lefutás közben a külső szegélyhez közeledik, úgy hogy a hátsó szárnyfonákon a fehér csík 2 mm.-el beljebb kezdi lefutását.

Zephyrus quercus ♀. Az elülső szárny felső lapján rendszerint kék foltú példányok között a simontornyai erdőben lila foltúakat is fogtam, melyeknél ez a többiektől elütő lila jelleg évek után is megmarad.

Zephyrus quercus ♀. ab. *bella* GERH.-nak *unipunctus* TUTT. válfaja repked a simontornyai erdőben.

Chrysophanus Virgaureae L. ♂. (Stájerország: Schönstein, 1907. VII. 4.) A hátsó szárny fonákjának közepén levő többé-kevésbé erős rajzú fekete ívescke e példánynál hiányzik.

Lycaena Alcon F. 1907. július 7. Eisenkappel-nél Karinthiában fogott 24. ♂ és ♀ példány elülső szárnya fonákjának tövét vizsgálva, a bal és jobb szárnyon következőnek találtam a tőfoltok számát: 1—1; 1—0; 0—0. (A *Lyc. Icarus*-nál tudvalevőleg ez utóbbi változat indokolja az ab. *Icarinus* SCR.-t.)

Vanessa Polychloros L. — A hátsó szárny felületének külső szegélye mentén több fekete pont szokott sorakozni, egy simontornyai (1901.) példány azonban e helyen pont nélküli.

Melitaea Athalia RORR. (Tirol: St. Johann, 1904. VII. 5.) A hátsó szárnyfonák töve mellett összefüggő széles, világossárga sejt-öv foglal helyet, kívülről kacskaringós, keskeny, barna (alapszínű) öv által körülfogva; e szárnyfonák további külső része rendes jellegű.

Melanargia Galatea L. (Simontornya, 1905. VI. 15.) A hátsó szárny felületének töve körül és az elülső szegély közepe táján egy-egy foltoska van; a szárny középső részéből hiányzik a fekete foltrajz, úgy hogy az szélesen fehérnek látszik, a szegélyen a rojtig terjedő széles fekete szalagban csak a hátsó zúg tájékán van 3 kis fehér folt.

Melanargia Galatea L. (Simontornya, 1902. VI.) és *Mel. Galatea* var. *Procida* HBST. (Krajna: Adelsberg, 1907. VII. 18.) Mindkét példány elülső szárnyának fonákján két szemfolt van; az egyik folt a csúcsban, a másik ez alatt, a külső szegély közepe táján helyezkedik el.

Egy másik var. *Procida*-n (Italia: Pontebba, 1907. VII. 11.) szintén két szemfolt van, de itt a foltok a szárnyfonák csúcsában, közvetlen egymás mellett vannak.

Melanargia Galatea ab. *Ulbrichi* AIG. (Krajna: Adelsberg, 1907. VII. 18.) A hátsó szárny alapszíne a szokott fehéres szín helyett krémsárga jelleget visel; e szárny felületén és fonákján fekete szegély-sávban több kékes pont van.

Satyrus Circe F. (Délfranciaország: 1904. VII. 24.) A simontornyai példányoknál jóval nagyobb (83 mm.); barnás-fekete felületének hófehér sávjai elütők az itteni példányoknak gyengén krémbe átmenő fehér színétől. A déleurópai *Circe*-k valószínűleg mind ilyen elütő jellegűek.

Satyrus Hermione L. — A quarneramenti (Buccari, Abbázia) ♂ példányoknál a szárnyfelület széles szegély-sávja, kivált a hátsó szárnyon sokkal világosabb, mint a tolnamegyei példányoknál. Ugyan-

ottani ♀ példányoknál az említett sáv szintén nem esontszínű sárgás, mint a mi példányainknál, hanem jóval világosabb szennyes-fehér színű.

Satyrus Actaea Esp. (Délfranciaország: Avignon, 1904. VII. 24.) Majdnem egyszínű barna felületéből az elülső szárny csúcsán egy nagy, alatta pedig a külső szegély mentén három további kisebb szemfolt válik ki; e foltok a fonákon is láthatók.

Satyrus Actaea var. *Cordula*. (Délfranciaország: Douzère, 1904. VII. 24.) Az egyszínű bársonyfekete felületből az elülső szárny csúcsán egy fehér pupilla tűnik elő.

Satyrus Drias Sc. — Simontornyai ♂ és ♀ példányoknál a hátsó szárny felületén a hátsó zúgnál gyakran lép fel egy kis szemfolt. Ugyanott fogtam az ab. *tripunctatus* NEUBGR.-t is.

Említést érdemel egy *Dryas* ♂ (Simontornya, 1905. VII. 28.) melynél az elülső szárny két szemfoltja a felületen tiszta fekete, míg a fonákon rendes pupillás jellegű. — Egy másik ♂-nél (Simontornya, 1907. VIII. 15.) e két folt a szárnyfelületen nagy, kékpupillás, míg a szárnyfonákon szintén nagy, de tiszta fekete.

Pararge Hiera F. — 1904 május 25-én a stájerországi Hochschwab-hegyláncz tövében fogott példányok hátsó szárnya fonákjának alapszíne többnyire barna volt, de akadt köztük lilaszürke példány is.

Pararge Maera L. — A simontornyai példányok hátsó szárnya fonákjának alapszíne barna, mint a *Pararge Megaera* ugyanottani törzsalakjánál. A Karinthiában (Villach, Eisenkappel) és Krajnában (Kronau) fogott példányok (több év július havában) eme szárnyfonákja mindig sokkal világosabb, határozott sűrű színt mutatott, akárcsak a *Pararge Megaera* var. *Lyssa* B.

Pararge Achine Scop. — A hátsó szárny fonákjának töve mellett e lepkefajnál többnyire világos sáv vagy folt lép fel, egy karinthiai példánynál (Eisenkappel, 1909. VII. 7.) azonban e tőtér rajzlatan.

Acherontia Atropos L. (Simontornya, 1908. IX. 8.) A halálfejet mutató rajz rendszerint sűrűs homlokrésze e példánynál feketén beporzott.

Egy másik példánynál (Simontornya, 1908. X. 5.) az elülső szárny fonákjának (rendesen igen erős rajzú) fekete középsávja alig látható.

Deilephila Euphorbiae L. — Az elülső szárny felületén, az elülső szegély közepe alatti olajzöld folton kívül, attól kifelé gyakran lép fel egy kisebb folt is. Egy simontornyai példánynál e két foltot széles fekete sáv köti össze.

Az elülső szárny felületének szegélyét simontornyai példányoknál sűrű, rózsaszínű és sötét-ibolyaszínűnek, sokszor pedig ezen színek vegyüléséből származott jellegűnek találtam.

Ugyanezen példányoknál az elülső és hátulsó szárnyak szegélyében, továbbá az elülső szárny középterében gyakran észlelhető némi fekete beporzás. Nyolezvan közül két példánynál az elülső szárny egész középtere sűrű fekete beporzást mutat, e kettő egyikénél azonfelül mindkét szárny fonákja is feketén beporzott.

Ino ampelophaga BAYLE. Egyes években e lepkefaj tömegesen lepi el Simontornya vidékét. Tora és potroha hol fekete, hol zöld, hol meg kék. Előfordul azonban, hogy tor és potroh nem egyszínű, például a tor fekete, a potroh pedig kék. A példányok javarészenek mindkét szárnya feketés, előfordulnak azonban szürkés szárnyúak is.

Arctia Villica L. (♂. Simontornya, 1905. VI. 10.) A hátsó szárny felületén a külső szegély mentén a hátsó zúg táján levő két nagyobb fekete foltot fekete sáv köti össze.

Gastropacha quercifolia L. var. et ab. *ulmifolia* HEUÄCKER. — 1905 július havában fogták Crkvenicán.

Saturnia Pyri SCHIFF. — Említést érdemel egy simontornyai ♂ példány (1909. IV. 29.), ennek a négy rendesen kifejlett szárnyon kívül a baloldali elülső szárnya alatt egy ötödik szárnyaeskája is van, mely 19 mm. hosszú, feketés színű és széles szürkés szegély veszi körül.

A hátsó szárny felületén a szemfolttól kívül eső hullámos sáv egyes simontornyai példányoknál többé-kevésbé elmosódott. Egy 1903 tavaszán kelt példánynál azonban e hullámos sávnak nyoma sincs; itt a hátsó szárny szemfoltját körülvevő világos középtér a külső szegély felé fokozatosan elsötétedik. Ezen érdekes, még meg nem figyelt fajtérést *ab. Aignerii* nével óhajtanám megjelölni.

Saturnia Pavonia L. ♂ (Simontornya, 1907. V. 10.) Az elülső szárny felületén a külső hullámos sáv beljebb fut le mint rendesen, úgy hogy a szemfoltot érinti.

Agrotis Pronuba L. — Néhány száz simontornyai példányt átvizsgálván, a felső szárny felületének alapszínére nézve négy tipikus színű példányt találtam u. m.: krémbarna, hamuszínű, szürkés-barna és feketésbarna alapszínűeket; a kör- és vese-folt az összes példányoknál jelen volt.

Annál változatosabb képet nyújtanak az *Agrotis Pronuba* var. *innuba* Tr. példányok. Az elülső szárnyfelület az egyes jellemző példányoknál a következő alapszíneket mutatja: krémszürke, galambszürke, világos-barna, vörös-barna, feketés barna és feketés-szürke. A körfolt néha hiányzik; egy feketés-szürke példánynál pedig a vesefolt sem látható, csak a tiszta fekete csúcsfolt válik ki a szárnyfelületből.

Agrotis xanthographa F. — Úgy a törzsfaj, valamint a változatok példányainál a hátulsó szárny fonákján rendszerint egy, a külső

szegélylyel párhuzamos sötét sáv lép fel, mely azonban néha hiányzik. Egy var. *cohaesa* példánynál (Simontornya, 1907. VIII. 30.) a körfolt hiányzik.

Agrotis ypsilon ROTT. — Ez év márczius 31-én és április 1-én néhány ♀ példányt fogtam csalétken, mi azt bizonyítja, hogy e lepke áttelel.

Leucania albipuncta F. — Simontornyai példányaim fonákja többnyire rajzolatlan, a hátsó szárnyfonákon azonban gyakran, az elülsőn ritkábban, még ritkábban ezen felül mindkét szárny felületén is fekete pontsor húzódik végig.

Taeniocampa stabilis VIEW. (Simontornya, 1908. III. 30.) Az elülső szárny felületén a kör- és vesefolt kerülete, továbbá a hullámvonal barnás-sárga. A hullámvonal előtt hiányzik a fekete pontsor.

Taeniocampa incerta HUFN. (♂. Simontornya, 1909. III. 24.) Elülső szárnyának felülete egyszínű barnás-vörös, a hátfolt és a hullámvonal rajzával.

Plusia chrysitis L. — A nagyszámban fogott példányok egy részénél az elülső szárny felületének két fémfényű sávja zöld, másik részénél ettől elütő aranyszínű; e sávok vagy külön vannak egymástól, vagy a legkülönbözőbb szélességű sávok által egymással összekötöttek.

Lithostege griseata SCHIFF. *ab. Stöckli* nov. ab. (Simontornya, 1906. V. 14. — Mérete 29 mm.) Az elülső szárny felületén a csücsből sötét sáv húzódik le a belső szegélyig; 2 mm.-el beljebb ezzel párhuzamosan egy második, szintén sötét, de valamivel élesebb sáv húzódik végig a külsőtől a belső szegélyig.

Ezen új változatot STÖCKL ÁGOST lemergi lepkész tiszteletére neveztem el.

Heliodes rupicola Hb.

Irtá: ULBRICH EDE.

Május hó vége felé jelenik meg nálunk a *Heliodes rupicola* Hb., mely úgy szórványos előfordulása, mint szépsége és egyéb tulajdonságainál fogva minden tekintetben leköti a gyűjtő figyelmét. Ez a lepke szórványosan fordul elő, de előfordulási helyeire némely esztendőben éppen nem mondható ritkának. Nagy fürgesége és élénk-sége, továbbá neutrális, a háttérrel gyorsan összeolvadó színezete, nemkülönben apró volta azt hozza magával, hogy a lepke nehezebben észlelhető és ritkábban hozzáférhető.

Kedvencz tartózkodási helye a kakukfű (*Thymus*), mely megjelenése idejében éppen a legszebb virágzásban áll. Csak kivételesen lehet a lepkét más növényen is találni, de csak azért, hogy gyors röptében rövid pihenőt tartson. Röptében csak nagyon nehezen és ritkán lehet megfogni, a mi apró zömök alkotásán alapuló roppant ügyessége és gyorsasága, nemkülönben szárnyainak a környezettel egybeolvadó színezetén alapszik.

A kakukfűvön elemében van, azon teljesen otthonosnak érzi magát; valóságos kéjelgéssel tartózkodik a buja illatú virágzaton, amikor a biztonságára való óvatosságról is megfélemedezik és ilyenkor közelíthető és fogható meg a legkönnyebben. Hosszabb ideig azonban egy és ugyanazon a virágszálon soha sem időzik, hanem ép oly ügyességgel és eleganciával, amilyennel magát a bodor virágzat közé vetette, az illatos virágkehelyből való néhány szippantás után onnét újra felszáll és elrepül, hogy megjelenésével egy más virágot szerencsétlenszen. E tekintetben igazi csapodár. Azonban soha nem száll a közvetlen szomszéd virágokra, nem száll mint a szenderek virágról-virágra, hanem inkább az egynéhány lépésnyire tovább eső közeli kakukfű csoportra, hogy onnét is csakhamar tovább útra keljen. A virágraszállás pillanata és azon való rövid időzése a legalkalmasabb és csaknem egyedüli időpont arra, hogy zsákmányul ejthessük, mert máskülönben a már említett okoknál fogva csak nagyon nehezen fogható meg.

Röpülési ideje nálunk május 20-tól körülbelül június 6-ig tart, elleben a közeli fehérmegyei Szaáron és a nógrádmegyei Verőczen még június közepén és azontúl is találhatók egészen hibátlan, frissen kikelt példányok, mi arra enged következtetni, hogy a csekély szélességi eltérés daczára, ott az állat későbbben jelenik meg és minden valószínűség szerint még június vége felé is található.

Különfélék.

Vadászfy Jenő emlékezetének. Folyó évi május 3-án elhunyt Pilismaróton szorgalmas bogarásztársunk VADÁSZFY JENŐ m. kir. közalapítványi erdőtanácsos, pilismaróti erdőgondnok. A megboldogult a szepesmegyei Imrefalván született 1846. évi április 11-én. Középiskolai tanulmányait Lőcsén és Nagyváradon, az erdészetieket a selmeczbányai erdészeti akadémián végezte. Erdézi oklevelének megszerzése után COBURG herceg magyarországi uradalmában nyert alkalmazást, ahonnan a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter az igazgatása alá tartozó közalapítványi erdészeti ágazathoz nevezte ki.

A köztisztviselői pályán éppen a 40. esztendő-t töltötte, amikor a halál hirtelen elragadta 64 éves korában. Szakavatott erdész lévén, előljáróinak figyelmét hamarosan magára vonta, úgy hogy már szolgálatának első éveiben erdőgondnoki állásba jutott, sokáig volt Budapesten, utolsó állomása pedig Pilismarót volt. Tisztviselőtársainak önzetlen kollegája, alárendeltjeinek mindenkor igazságos és nemes-szívű főnöke volt. Az erdőgazdaságon kívül előszeretettel foglalkozott méhészetrel és rovar-tani kutatásokkal, de ott találjuk mindenuütt, ahol hazájának szolgálatot tehetett. Szaktudásának elismerése juttatta oda, hogy tevékeny részt vett az 1885.-i országos és 1896. évi millennáris kiállítás rendezésében, illetőleg utóbbi kiállítás alatt mint bíráló-bizottsági tag munkálkodott, mindkét alkalommal legfelsőbb elismerés érte a közhasznú közreműködésért. A rovar-tannal mindig előszere-tettel foglalkozott szabad óráiban s pedig nemcsak az erdőgazdasági szempontból fontosak kötötték le figyelmét, hanem egyáltalán szor-galmasan kutatta lakóhelyeinek faunáját, amiről hátrahagyott bogár-gyűjteménye eléggé tanuskodik. Budapestről eltávozván Pilismaróra, felhívta budapesti ismerősei figyelmét ezen vidék gazdag és érdekes faunájára, úgy hogy a budapesti rovarászok azóta minduntalan fel-keresték e vidéket gyűjtés czéljából, mely alkalommal nem egy érdekes, de a tudományra nézve új fajok is kerültek elő. Egy ízben a Természettudományi Társulat állattani szakosztálya szokásos pün-kösi gyűjtőkirándulását VADÁSZFY meghívására Pilismarót és vidé-kére rendezte; hogy ezen kirándulás olyan jól sikerült és szép ered-ménnyel járt, azt tisztán az ő vezetésének és útbaigazításainak köszönhattük. Nemcsak szakmája veszített benne egy kiváló munkást, kartársai önzetlen kollegát és alárendeltjei igazságos és nemesszívű főnököt, hanem a magyar rovarászok kis csapatja is fájlalja egyik szorgalmas munkásának, mindnyájunk jó barátjának elhunytát. Nyu-godjék békében hazánk azon földjében, ahol a természet nagyszerű-ségét oly gyakran csodálhatta.

CsIKI ERNŐ.

Parthenogenézis ormányosbogaraknál. Az *Otiorrhynchus*-nem fajai közül a *O. turca*-ra vonatkozólag SSILANTJEW orosz rovarász 1905-ben közölte kísérleteinek eredményét, melyek szerint ez az ormányosbogár parthenogenetikus úton is szaporodik. Legújabban a nálunk is közönséges és kártékonyságáról ismeretes *Otiorrhynchus ligustici*-ről közli WASSLIEW hasonló megfigyeléseit. Ez a bűvár Oroszország jekaterinoslawi kormányzóságában tanulmányozta a bogár biológiai viszonyait. E helyen a lárvák a luczernásokban okoztak nagy károkat. WASSLIEW-nek feltűnt, hogy a gyűjtött példányok kivétel nélkül nőstények voltak, amit a legpontosabb boncz-tani vizsgálat is megerősített. A luczernásból szedett négy példány bábból kifejlődtek külön-külön üvegben a bogarak, melyek közül három

nőstény hamarosan elpusztult, a negyedik pedig télen a meleg szobában megkezdte petéinek lerakását. Egy hónapon keresztül 213 petét rakott le, melyek 50—70%-ból kikeltek a lárvák, ezek felnevelése azonban nem sikerült. Egy másik kísérlet abban állott, hogy néhány teljesen kifejlődött, de még puha és ki nem szineződött bogarat is ásott ki nevezett luczernáson, ezeket külön elzárva tartotta. A példányok egy részét megvizsgálta CHOLODKOWSKI és megállapította, hogy azok nőstények voltak, továbbá hogy a receptacula seminis-ben spermatozoonok nem voltak és hogy a petefészkek kevésbé voltak kifejlődve. A többi bogár szépen lerakta petéit, melyekből 12—13 nap múlva kikeltek a kis lárvák. CSIKI ERNŐ.

A bécsi rovartani egyesület működése. Ez az egyesület most adta ki az 1908. évi 19. jelentését, melynek egyik-másik közleménye minket is közelebről érdekel. A tagok (számszerint 54) majduem kizárólag lepkészek, ami a közölt cikkekéből is látszik, mert ezek egynek kivételével mind lepkészeti tárgyúak. Az egyesületi összefüggések jegyzőkönyvében olvassuk, hogy BOHATSCH OTTÓ egy alkalommal néhány magyarországi lepkét mutatott be és pedig az *Argynnis Paphia* ab. *Marillae* AIGN.-t nemcsak eredeti termőhelyéről Marillafürdőről, hanem a szlavonországi Lipik vidékéről is, továbbá az ab. *nigricans* COSMOV.-t (♂♀) Aradról. A közlemények során MAUER P. a *Colias Edusa* egy új eltérését írja le ab. *nigricans* néven a felső-ausztriai Taufkirchen vidékéről, melynél az elülső szárny széles oldal-szegélye sötét fekete, az elülső szegély sárga foltjai alig jelzettek, a hátsó szárny sárga szegélyfoltjai pedig hiányzanak, amennyiben a széles fekete szegélyszáv azokat teljesen elnyomja; a hátsó szárny narancssárga középső foltja jól kifejlődött, ezen szárny felülete különben zöldes-szürke pikkelyekkel fedett. STERZL A. adatokat közöl az alsó-ausztriai ugynevezett „Waldviertel“ lepkefaunájáról. MEISZL FR. R. a *Larentia ferrugata* egy új eltérését írja le a bécsi Schneeberg-ről és azt ab. *Georgi*-nak nevezi (elülső szárnya sötét sárgás-barna, keskeny fekete elmosódott harántesíkkal a tő előtt és szintén elmosódott szegélyszávval, melyben az erek mentén hosszúkás rozsdabarna foltok vannak; hátsó szárnya füstös-szürke, az erek végén apró szegélyfoltokkal; a szárnyak rojtja füstös-barna). DR. WERNER F. adatokat közöl Ausztria Orthoptera-faunájához, HOFFMANN FR. pedig a Glockner-vidék lepkefaunájához. DR. SCHAWERDA KÁROLY jelentést tesz néhány lepkészeti gyűjtőkirándulásról, melyet ő és társai Boszniába és Hercegovinába tettek és közli azon termőhelyeket, melyeket REBEL munkájában még nem sorolt fel. A felsorolásban néhány új lepke leírását is találjuk, így a *Colias myrmidone* var. *balcanica* Rbl. következő eltéréseit: *Orcus*, *nigrocumeata*, *Aphrodyte Stefania*, *Anna*, továbbá a *Melitaea aurinia* ab. *balcanica* és *Erebia*

manto var. *osmanica*-t. HIRSCHKE százados a *Parnassius Phoebus* egy új eltérését írja le ab. *Barthae* név alatt, melyet DALNOKFALVI BARTHA VIKTOR főhadnagy gyűjtött Sulden fölött Tirolban.¹ KRONE W. tanár három új aprólepkéjajt ír le: *Elachista alpella* (az Alpok magasabb helyeiről: Schneeberg, Groszgioclockner, Ortler stb.), *Coleophora helichrysiella* (Dalmácia: Gravosa) és *Lithocolletis lapadiella* (Dalmácia: Lapad-félsziget Gravosa m.). DZIURZYNSKI KL. a *Zygaena*-nem egy-néhány eltérését írja le és közli azoknak színes képét egy táblán, melyen a fentebb említettek közül még több más újdonság jó képét is megtaláljuk.

CSIKI ERNŐ.

Charaxes Jasius L. a magyar tengermelléken. Ezt a dél-európai pillangót, nappali lepkénk egyik legnagyobbját, évekket ezelőtt Carlopagonál láttam repülni — a mit azonban senki sem akart nekem elhinni. Végre f. évi június 12-én déli egy óraker zenggi kertemben sikerült egy példányát fogni. Lepkénk Dalmáciában is előfordul, ahol pl. 1906 nyarán Budua mellett DR. HORVÁTH GÉZA nemzeti múzeumi osztályigazgató gyűjtötte. A lepke hernyójának tápnövénye az *Arbutus Unedo* nevű déleuropai bokor, melyet a magyar tengermelléken is kultiválnak, de akad belőle vadontermő is, — így tehát valószínű, hogy a zenggi példány nem Dalmáciából származó vándor, hanem lepkefaunánk bennszülött képviselője.

DOBIASCH FERENCZ.

Az esperanto-műnyelv és a rovartani irodalom. Tudvalevő dolog az entomologusok előtt, hogy újabban majdnem minden nemzet a saját nyelvén írja le a tudományra nézve új fajokat is, a minnek következménye már most is a dolgozó entomologusok részéről nagy nyelvismeretet igényel. Azon régi megállapodásnak, hogy minden új állatot latin diagnózissal kell megismertetni, mindinkább kevesebb követője akad és pedig azon egyszerű okból, mert a latin nyelv tanítása sok országban már a legkevesebbre terjed vagy egyáltalában el is hagyták. Újabban pedig a latinon kívül az angol, francia vagy német nyelven való ismertetést kívánják kötelezővé tenni, a mi nemcsak a kisebb, de nagy nemzetek (oros, japán) sérelme, azért másrésről a közömbös esperanto-műnyelvet ajánlják a latin nyelv pótlásául. Ez azonban nemcsak kívánság, hanem az első kísérlet már meg is történt. FOREL, a hangyák jeles ismerője és egyébként is ismert svájci tudós, ugyanis az esperantisták tudományos folyóiratának, az „Internacia Scienca Revuo“ 1907. évi IV. kötetének 144. lapján *Myrmecocrypta Emeryi* név alatt tisztán esperanto-műnyelven egy új hangyafajt írt le és *Wheeleriella* név alatt új hangya-nemet vezetett a tudományba.

CSIKI ERNŐ.

¹ Ezt az érdekes lepkét néhány nappal később ugyanott DR. KERTÉSZ ABA is gyűjtötte.

A Magyar Nemzeti Múzeum rovargyűjteményének gyarapodása 1908-ban. A Nemzeti Múzeum 1908. évi állapotáról megjelent jelentésben olvassuk, hogy a rovargyűjtemény ebben az esztendőben 54,060 példánnyal gyarapodott. Ezen szám az egyes rovarrendek között következőleg oszlik meg: *Hymenoptera* 13.501, *Coleoptera* 11.578, *Lepidoptera* 4638, *Diptera* 14.534, *Neuroptera* 246, *Orthoptera* 392, *Hemiptera* 10.055. A rovargyűjtemény leginkább vétel útján gyarapodott és pedig 38.423 példánnyal, a többi ajándék (5171), csere (220) és gyűjtés (10.246) útján került a gyűjteménybe. Az ajándékozók között találjuk DR. ALMÁSY GYÖRGYÖT, a ki tjansani expedíciójának becses anyagát ajándékozta a múzeumnak. Az állattári osztály tisztviselői közül DR. HORVÁTH GÉZA igazgató UJHELYI JÓZSEF preparátorral Krassó-Szörény vármegye hegyvidékén és az Al-Dunánál, DR. KERTÉSZ KÁLMÁN múzeumi őr Pest és Bars vármegyékben, CSIKI ERNŐ múzeumi őr Baranya vármegyében, DR. SOÓS LAJOS múzeumi segédőr Dalmáciában és SCHMIDT ANTAL segédőr a Bakonyban és Budapest vidékén gyűjtöttek különféle rovarokat.

CSIKI ERNŐ.

Irodalom.

Dr. Ferdinand Pax: Einige fossile Insekten aus den Karpathen. (Zeitschr. f. wissenschaftl. Insektenbiologie. IV, 1908, p. 99—100).

Szerző említi az *Aeschna grandis* L. nevű szitakötőt a fehér-pataki (Alacsony-Tátra) mésztuffából, egy szíféle rágványát Felek (Szeben m.) vidékéről való fosszilis fenyőfából, két legyet (*Stratymis chamaeleon* L. és *Ceria* sp.) a gánócezi mésztuffából és a *Solenopsis fugax* LATR. nevű hangyát ugyancsak a feleki palásszénből.

CSIKI.

*

Csiki Ernő: Magyarország Bogárfaunája. II. kötet, 1. füzet. 1—80 l., 8 szövegekötő rajzzal. Megjelent 1909. május 10-én.

A Bogárfauna legújabb füzete a Staphylinoideák hadának jellemzésén kívül az idetartozó 11 bogárcsalád meghatározására szolgáló kulcsot tartalmazza. A többi szöveg a *Scydmaenidae*, *Clambidae* és *Silphidae* családok ismertetését foglalja magába, utóbbi családból azonban csak a *Liodini* és *Agyrtini* nemzetségekre vonatkozó rész jelenhetett meg. Új bogár a tárgyaltak közt csak egy volt, az *Aga-*

thidium rhinoceros SHARP. *ab. ferrugineum*, mely Bártfáról való. Annál több azonban a helyesbítő, valamint a faunánkra vonatkozó új adat.
CSIKI.

*

Dr. Max Bernhauer: Beitrag zur Staphylinidengattung *Sipalia*. (Entomolog. Blätter. V, 1909, p. 102—104).

Többek között a faunánkból való *Sipalia Deubeli* nevű új faj leírását tartalmazza, melyet DEUBEL FRIGYES gyűjtött a brassói Czenker- és Alsó-Rákos mellett.
CSIKI.

*

Edm. Reitter: Coleopterologische Notizen. (Wiener Entom. Zeitg. XXVIII, 1909, p. 110).

Jegyzeteiben említi szerző, hogy az általa leírt *Saperda octopunctata ab. sexpunctata*-t (lásd Rov. Lap. XVI, p. 46) ugyanezen név alatt FLEISCHER már előbb leírta (Wiener Entom. Zeitg. XXVII, 1908, p. 14). Egy másik jegyzet szerint a kaukázusi *Hydrophilus sartus* SEM. nevű vízibogár Budapest környékén is előfordul (МИРОК ОТТО gyűjtése.)
CSIKI.

*

Dr. A. Fleischer: Eine Koloritaberration des *Stenus gracilipes* Kr. (Wiener Entom. Zeitg. XXVIII, 1909, p. 110).

Szerző leírja a *Stenus gracilipes ab. Wankai* nevű fajváltozatot Hercegovinából (Igar-völgy), mely a törzsfajtól abban különbözik, hogy első állkapcsi- és alsó ajaktapogatója barnás-sárga, a második csápíz csúcsa és a többi egészen vöröses-barna, a lábfejeik sárgás-vörösek.
CSIKI.

Pályázati hirdetés

a budapesti m. kir. kertészeti tanintézetbe való felvételre.

A budapesti m. kir. kertészeti tanintézet okleveles kertészképző három éves tanfolyamán 10 bentlakó rendes tanuló és korlátolt számú kintlakó rendes tanuló felvételére ezennel pályázat hirdettetik.

Felvételi kellékek:

a) Legalább 16 éves, legfeljebb 20 éves életkor, mely anyakönyvi kivonattal igazolandó.

b) Hatósági bizonyítvány arról, hogy a pályázó büntetlen múltú és kifogástalan magaviseletű.

c) Iskolai bizonyítvány a középiskola 6 osztályának jeles eredményel történt elvégzéséről.

d) Hiteles bizonyítvány arról, hogy a folyamodó a közép-, avagy a polgári iskolai osztály elvégzése után valamely nagyobb rendszeres és ismertebb hazai kertészetben egy évet mint kertész-tanuló töltött el és a kertészeti foglalkozáshoz szükséges képességet tanúsított. Előnyben részesül az, a kinek magasabb iskolai képzettsége, vagy az előírt iskolai képzettségen kívül hosszabb idejű gyakorlati előképzettsége van.

e) Hatósági orvosi bizonyítvány arról, hogy a pályázó ép, erős testalkatú; teljesen egészséges, védhimlővel újra be van oltva, undorító vagy fertőző betegségben nem szenved, látóképessége mindkét szemén külön-külön és együttvéve kifogástalan; nem tulságosan közel vagy távollátó és kifogástalan hallása van. A felvett tanulót belépésekor az intézet orvosa is felülvizsgálja és végleges felvétele ettől tétetik függővé.

f) A szülő vagy gyám hiteles nyilatkozata arról, hogy a felvett tanulót a szükséges ruházattal és eszközökkel saját költségére a tanfolyam egész tartamára ellátja és a bentlakásért az évi 600 korona ellátási díjat a szabályszerű időben és részletekben megfizeti; a kintlakó tanulónak pedig lakásáról és ellátásáról saját költségén gondoskodik.

Pályázók kötelesek a nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszter úrhoz címzett, kellően felszerelt és bélyegzett, sajátkezüleg írott kérvényeiket f. évi augusztus hónap 1-ig a Kertészeti Tanintézet igazgatóságához (Budapest, I. ker., Ménesi-út 45.) beküldeni.

A nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszter úr minden évfolyamra 6, összesen 18 alapítványi helyet létesít, melyre szegénysorsú vagy árva, de jó magaviseletű és jelesebb iskolai bizonyítványú tanulók pályázhatnak.

Az alapítványi helyre felvett tanuló szülője vagy gyámja kötelező nyilatkozatot tartozik kiállítani arról, hogy az ellátási díjat megtéríti abban az esetben, ha ez alapítványi helyre felvett tanuló a tanfolyam teljes elvégzése előtt saját akaratából hagyja el az intézetet.

Akik az alapítványi helyre pályáznak, kérvényükhöz hatósági szegénységi bizonyítványt is tartoznak mellékelni.

Budapesten, (I. ker., Gellérthegy, Ménesi-út 45.) 1909. évi június hónap 10-én.

A budapesti m. kir. Kertészeti Tanintézet igazgatósága.